

Imperialism i nya kläder?

Den första globaliseringen var förmodligen spridandet av evangeliet om Jesus Kristus och den första internationella organisationen var Kristi kyrka. Kyrkans ambition att vittna om Jesus Kristus för hela världen har varit mer avgörande än att lägga världen under sig i världslig mening. Det skedde inte för att äga världen eller ägas av världen utan därför att Guds kärlek är sådan – så älskade Gud världen att han sände sin son ...

Dagens globalisering drivs av andra krafter. Vad frestaren misslyckades med i mötet med Jesus, har varit en desto mer lyckad strategi för världen – en västerländsk imperialism av konsumtion, rationalism och inte minst individualism. Parallellt med marknadens drivkrafter, med de multinationella företagen som vill göra sina varumärken till livsstilsideal, sker en annan globalisering – av idéer, ideal, drömmar, värderingar, traditioner, livsstilar. Drömmen om paradiset har fått färg av resebroschyrer och sociala medier medan teve och film exporterar bilder av hur lyckan och den lyckades tillvaro ser ut.

Kanske skulle man kunna kalla det för en värderingsimperialism, en västerländsk själv-upptagenhet av att de egna idealen har global giltighet och att västvärlden uppnått ett högre stadium av värden och värderingar, av livsstil och livsideal, av styrelseskick och förhållandet mellan könen, i synen på sexualiteten och det mänskliga livets gränsområden. Samtidigt blir den västerländska kulturen alltmer sekulär och rationell. Utrymmet för det numinösa minskar, oförståelsen för religionens plats ökar, vilket avspeglas i en tilltagande genans över kyrkans uppdrag att evangelisera.

När världsbilden rationaliseras blir uppdraget för de kyrkliga missionerna otydligare med risk att vittnesbördet om Jesus Kristus för hela världen dämpas för en ensidig diakonal inriktning präglad av den västerländska normen. Med stödande insatser från de rikare kyrkorna i norr följer ofta värdemässiga villkor, en export av västerländska värderingar – indirekt en sekulär syn på tillvaron.

Men värderingar ska inte förväxlas med tro och bekännelse. Den kristna tron har levt och kan leva i skiftande kulturella miljöer, i länder med diktatur eller demokrati, med olika syn på förhållandet mellan könen och normerande maktstrukturer. När en kyrka strävar efter att mer exportera en varukorg av värderingar präglade av ett sekulärt samhälle än trons reella innehåll blir det därför komplicerat. Samtidigt som kyrkan kan leva i alla kulturer, så måste hon i varje kontext vara ett salt för att bidra till att bygga det goda samhället. Evangeliet får ofrånkomliga konsekvenser i samhälls- och familjeliv, i synen på det mänskliga livets okränkbarhet och respekten för allas lika värde, vilket gör att kyrkan ofta står i opposition till det omgivande samhället.

I en tidigare ledare (13/2019) gavs exempel i dokument från ACT och Svenska Missionsrådet (SMR). Inledningstexten till SMR:s policy för jämställdhet utgår från skapelseperspektivet – »Gud är livets Gud och verkar ständigt i världen för ett liv i fullhet, tillgängligt för alla» – medan frälsningsperspektivet lyser med sin frånvaro. Men människan är inte bara skapad till Guds avbild. Hon är också frälst och försonad i Kristus. På båda dessa grunder vilar hennes människovärde.

Hur reagerar då kyrkorna i syd på den västerländska kyrkliga värderingsimperialismen? Ett exempel är Mekane Yesuskyrkans reaktion på Kyrkomötets beslut om samkönade vigslar som trots löfte om motsatsen fattades utan föregående samråd. Svenska kyrkan tog sig rätten att, som det gärna heter, gå före och visa vägen i förväntan om att andra ska följa med.

Den övergripande normen, som andra kyrkor och kulturer väntas följa för att bygga det goda samhället, är vanligen jämställdhet så som den definieras i vår kontext. Genusrättvisa

och jämställdhet är självklara värden, samkönade relationer och HBTQ-frågor drivs med eftertryck liksom bekämpandet av orättfärdiga maktstrukturer. Synen på abort är ytterligare ett exempel.

Samtidigt är Svenska kyrkan själv i kris. Mellan åren 1998 till 2017 minskade medlemsantalet med 25 procent och gudstjänstdeltagandet med 45 procent. Värderingsexporten utgår således från de krympande kyrkorna i vår sekulariserade del av världen, medan vi ser motsatsen i exempelvis Etiopien. Under de senaste sex åren har Mekane Yesuskyrkan vuxit med 3,5 miljoner till i dag ca nio miljoner medlemmar.

Dess generalsekreterare på sjuttioalet, Gudina Tumsa, formulerade en teologisk helhetsvision – holistisk teologi – som motiverade till mission och evangelisation. Med evangeliet följde det sociala arbetet. Och med det sociala arbetet följde evangeliet. De båda kunde inte och kan inte separeras. Till skillnad från ACT och SMR hävdade Tumsa både ett skapelseperspektiv och att bygga Guds rike i världen och det frälsande evangeliet.

Medan SMR:s vision begränsas till »att Guds rike gestaltas i världen. Detta innebär en värld befriad från fattigdom och förtryckande strukturer, där människor kan påverka sin egen situation och där Guds skapelse förvaltas med ansvar inför kommande generationer». Men Tumsa skriver att »evangeliet om Jesus Kristus är Guds kraft att rädda var och en som tror på det. Det är den kraft som räddar från evig fördömmelse, från ekonomisk exploatering, från politiskt förtryck etc. Genom sin eviga dimension kan evangeliet aldrig ersättas av någon av de ideologier som människan tänkt ut genom århundradena. Det är den enda rösten som talar om en kärleksrik Fader som gav sin Son till lösen för många. Det berättar för oss om syndernas förlåtelse och kroppens uppståndelse. Det är de Goda Nyheterna för den syndfulla människan, den enda kraft som kan rädda mänskligheten från dess synd. Det är för mäktigt för att äventyras av något samhällssystem. Det är en alltför kär skatt för att ges upp» (*Gudina Tumsa and his Legacy, Vol 1: Proclamation & Development, 1972*).

Från kyrkorna i syd har det funnits en kritik mot att de nordliga kyrkorna ensidigt inriktat sitt stöd på det kroppsliga och materiella, på katastrofer och långsiktigt utvecklingsarbete men endast marginellt på evangelisationsarbete, byggande av kyrkor och förkunnandet av Kristus som världens Frälsare.

Den påverkansstrategi som nämns i rapporten från ACT alliansen bör vidgas till att handla om hela det kristna livet, bekännelsen, helgelsen och efterföljelsen. Den strategin är kyrkans urgamla metod. När tron på Jesus Kristus levs så förändrar och genomsyrar den likt surdegen. Då rivs förtryckande strukturer ner av den enkla anledningen att i Jesus Kristus är vi alla ett. Då är det varken värderingar eller västerländska kulturella normer som exporteras utan den levande tron.